
ROEMEENSE LANDBOUW: OP WEG NAAR EU-LIDMAATSCHAP

Siemen van Berkum

De Roemeense landbouw bereidt zich voor op het lidmaatschap van de Europese Unie. Een van de kernpunten in de voorbereiding is het versterken van de concurrentiekracht van de sector. In het kader van een Twinning-project is een sectoranalyse uitgevoerd waarbij de Nederlandse, Britse en Duitse overheden het Roemeense Ministerie van Landbouw hebben ondersteund. Het onderzoek geeft inzicht in de concurrentiekracht van de sector, legt de belangrijkste belemmeringen voor verdere ontwikkeling bloot en geeft beleidsaanbevelingen om de concurrentiepositie te verbeteren. Hieronder volgt een beknopte weergave van de belangrijkste knelpunten voor de zuivel- en graansector. Beide sectoren samen brengen 40% van de Roemeense landbouwproductie voort.

Zuivel

De Roemeense zuivelsector is erg kleinschalig. Geschat wordt dat er circa 1,2 miljoen boeren met melkvee zijn, waarvan er maar zo'n 50.000 drie koeien of meer hebben. Slechts 20-25% van de melkproductie wordt verwerkt in de fabriek. De rest wordt gebruikt voor eigen consumptie en als veevoer en een deel wordt verkocht op straatmarkten. De gemiddelde productie per koe is ongeveer 3.000 kg, de helft van de gemiddelde melkgift per koe in de EU. De lage melkproductie per koe is vooral het gevolg van eenzijdige voeding en zwakke bedrijfsvoering (weinig kennis van goede dierv verzorging enzovoort). Ook is de genetische kwaliteit van de veestapel laag. Er is weinig aandacht voor de kwaliteit van de melk bij boeren, bij de melkverzameling en bij de verwerkers: zo koppelen nog maar een klein aantal zuivelfabrieken de hoogte van de uitbetaalprijs aan de kwaliteit van de aangeleverde melk. Ook bij de straathandel wordt geen onderscheid gemaakt naar kwaliteit en zijn er ook bijzonder weinig regels op het gebied van hygiëne, koeling en dergelijke. De melkinzameling is bijzonder kleinschalig en ook hier is sprake van te weinig koelfaciliteiten.

Ondanks deze serieuze handicaps heeft de sector mogelijkheden om haar concurrentiepositie te verbeteren. Boeren kunnen hun productiviteit en ook de efficiëntie van de bedrijfsvoering sterk verbeteren met betere voer- en hygiënepraktijken. Investerings in productieve(re) dieren, stallen en voeropslag zullen de productie en de productiviteit gunstig beïnvloeden. De kwaliteit van de melk zal verbeteren als de zuivelindustrie investeert in goed geoutilleerde verzamelpunten en moderne verwerkingstechnologie en boeren betaalt naar kwaliteit van de melk. Een aantal zuivelondernemingen adviseert boeren al op technisch-economisch gebied en ondersteunt ze bij investeringen op hun bedrijf om zo verzekerd te zijn van goede kwaliteit melk. Het aantal boeren dat dergelijke steun krijgt, is echter beperkt.

Granen en oliezaden

Veel van de door de kleinere boeren geteelde graan is bestemd voor eigen gebruik en voor veevoer. Daarnaast zijn er ook grote akkerbouwbedrijven, die voor de markt produceren. Roemenië is een netto-exporteur van granen en oliezaden. Belangrijk voor de productie van deze gewassen zijn de goede kwaliteit van de grond en het gunstige klimaat. De totale oppervlakte akkerbouwgewassen in Roemenië is groot: er zijn in de EU maar vijf landen met een groter oppervlakte akkerbouwgewassen. De geografische positie van Roemenië tussen het Midden-Oosten en Centraal Europa is gunstig. De goede havenfaciliteiten aan de Zwarte Zee maken transport over zee mogelijk en ook heeft het land met de Donau toegang tot het hart van Europa. Voorts kan export van granen en oliezaden profiteren van de uitstekende railinfrastructuur in het land. Er is ook genoeg opslagcapaciteit aanwezig, maar een deel ervan moet gemoderniseerd worden om verhandeling te versnellen en oogstverliezen te beperken. Oogstverliezen treden ook op door droogte. Irrigatiesystemen zijn grotendeels verouderd en het is onwaarschijnlijk dat het bestaande systeem op een economisch levensvatbare wijze kan worden hersteld.

Ook op andere punten vertoont de sector aanzienlijke zwakheden. Productieverhogende inputs zijn duur, evenals een lening voor investeringen. De gemiddelde opbrengsten per hectare zijn laag - nog geen 40% van het EU-gemiddelde – omdat middelen zoals kunstmest en pesticiden nauwelijks worden gebruikt. Ook is de economische en technische bedrijfsvoering vaak slecht. Een deel van de grotere graanbedrijven heeft grote liquiditeitsproblemen als erfenis van het privatiseringsproces. Opslagkosten van graan zijn relatief hoog en de kwaliteit van het graan verslechtert door de slechte technische staat van de silo's. Hierdoor is het moeilijk te concurreren, vooral op de internationale markt.

Door de afname van de veestapel sinds 1990 en de geringe koopkracht en het geringe verbruik in de huidige veehouderij is de veevoedermarkt ingezakt. De gevolgen voor de graan- en oliezadensector zijn groot: momenteel wordt zo'n 1,5 miljoen ton graan omgezet in veevoer, tegen 12 miljoen ton in de periode voor 1990. Het is dan ook niet verwonderlijk dat er in de verwerkende sector sprake is van veel overcapaciteit. Ook is de verwerking inefficiënt vanwege verouderde technologie. Een deel van de graan- en oliezadenverwerkende industrie is nog in staatshanden en heeft vaak een slechte financiële positie. Graanhandelaren en boeren worden hierdoor veelal laat betaald voor geleverde grondstoffen waardoor ook zij liquiditeitsproblemen hebben.

Aanbevelingen

De belangrijkste knelpunten voor de ontwikkeling van de Roemeense landbouw zijn de lage productiviteit, kwaliteit en toegevoegde waarde. Voor de verbetering van de situatie is toegang nodig tot productie- en kwaliteitsverhogende inputs, zoals kunstmest, kennis en krediet. Naast private initiatieven, waarbij verwerkers in ruil voor gegarandeerde kwaliteit van grondstoffen boeren voorzien van bepaalde inputs en kennis, is er nog een belangrijke taak voor de overheid weggelegd om de ontwikkeling op gang te helpen. Belangrijk is bijvoorbeeld het verbeteren van de nationale kennisinfrastructuur voor de landbouw, gericht op onderwijs en voorlichting aan kleine(re) boeren. Wetgeving op het gebied van schuldsanering, contractnaleving en eigendomsverhoudingen schept duidelijkheid en zekerheid aan marktpartijen en versterkt de basis voor kredietvoorziening aan de sector. Bij de introductie van en controle op kwaliteitsstandaarden kan de overheid ook een belangrijke rol spelen. Wanneer de Roemeense consument bij groeiende welvaart hogere kwaliteitseisen gaat stellen aan voedsel, zal de Roemeense landbouw die kwaliteit moeten kunnen bieden, wil zij de markt niet (nog meer) verliezen aan buitenlandse aanbieders. Als productiviteitsverbetering niet wordt gerealiseerd zal de sector nog meer aan concurrentiekracht inboeten. Bovendien, wanneer de eisen van de EU op het gebied van kwaliteit niet worden gehaald, is toetreding tot de Unie in gevaar.

Meer informatie:

Van Berkum, S., S. Davies en S. Popov (2003). *The Romanian Agrifood Chain: On the Road to Accession*. Ministry of Agriculture, Forests, Water and Environment, Bucharest. Dit boek is te bestellen bij het LEI.